

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 380/2019 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen itsemääräämisoikeuden toteutumisesta sterilislaissa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Merja Kyllösen /vas ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 380/2019 vp:

Miten sosiaali- ja terveysministeriö arvioi sterilislaissäädännön ajantasaisuutta ja päivittämistarvetta ja

aikooko hallitus ryhtyä toimenpiteisiin, joilla lainsäädännöstä poistetaan henkilön itsemääräämisoikeuden varmistamiseksi kehotus pariskunnan neuvontatilaisuuteen, kun lainsäädäntö jo velvoittaa lääkäriä ennen sterilislaista suorittamista selvittämään hakijalle sterilislaista merkityksen, vaikutukset sekä muut mahdollisuudet estää raskaus?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Sterilisointi on toimenpide joka aiheuttaa pysyvän esteen lapsen saannille. Sterilisointilakiin on kirjattu sterilisointia hakevan henkilön aviopuolison mahdollisuus osallistua pariskunnan neuvontatilaisuuteen, mutta kirjaus ei ole velvoittavassa muodossa. Yhteisen keskustelun tarjoamisella annetaan mahdollisuus yhteiseen keskusteluun sterilisoinnista pysyvänä ehkäisykeinona, ja tällöin voidaan vielä pohtia, kumman puolisoista olisi tarkoituksenmukaista hakea sterilisointia. Toimenpide on miehelle yksinkertaisempi, käytännössä paikallispuudutuksessa tehtävä polikliininen toimenpide. Naisen sterilisointi edellyttää yleensä leikkaussaliolosuhteita ja yleisanestesiaa. Vaikka kohduntähystyksen kautta tehtävät sterilisoinnit lisääntyivät voimakkaasti 2000-luvun alkupuolella, ne lopetettiin esiintyneiden haittojen vuoksi vuonna 2018. Sterilisoinneista 63,2 % tehtiin miehille vuonna 2018, mikä on suurempi osuus kuin kertaakaan sterilisointien tilastoinnin aikana vuodesta 1950 lähtien.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ovat vuonna 2009 antaneet raskauden keskeyttämistä ja sterilisointia koskevan ohjeen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle. Ohjeessa todetaan, että vuorovaikutteinen keskustelu auttaa parhaimmillaan raskaudenkeskeytystä tai sterilisointia hakevaa henkilöä sekä hänen harkittensa päätöstään että myös hänen käsitellessään asiaa mielessään toimenpiteen jälkeen.

THL:n ja Valviran ohjeessa todetaan edelleen, että aviopuolison osallistuminen neuvontatilaisuuteen ei ole edellytys sterilisointiluvan myöntämiselle ja toimenpiteen suorittamiselle. Vaikka ha-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 380/2019 vp

kijan aviopuolison kirjallinen lausunto voidaan liittää steriloinnista koskevaan lomakkeeseen, lausunnon puuttuminen ei saa viivyttää eikä vaikeuttaa hakijan steriloinnista, kun laissa säädetty edellytykset steriloinnin suorittamiselle ovat muutoin olemassa. Aviopuolison kielteinen mielipide ei estä hakijan steriloinnista.

Jos lääkäri tekee kielteisen päätöksen steriloinnista koskevaan hakemukseen, lupaa voidaan steriloinnislain mukaan pyytää Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta.

Voimassa olevan steriloinnislain ei voida katsoa kohtuuttomasti rajoittavan steriloinnista hakevien itsemääräämisoikeutta. Sääntelyssä on pyritty hakijan henkilökohtaiseen vapauteen kytkeytyvien näkökohtien ohella ottamaan huomioon toimenpiteen peruuttamaton luonne ja steriloinnista hakevan henkilön aviopuolison näkökulman. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on muussa asiayhteydessä lausunut pitävänsä hyväksyttävänä sellaisia oikeudellisia menettelyjä, joilla pyritään suojaamaan kumpaakin puolisoa toistensa yksipuolisten päätösten vaikutuksilta.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan steriloinnislain muuttaminen ei ole ajankohdasta. Tarvittaessa ministeriö voi harkita sellaisen kuntakirjeen lähettämistä, jossa kiinnitetään terveydenhuollon ammattihenkilöiden huomiota steriloinnislain sääntelyyn sekä THL:n ja Valviran antamaan ohjeeseen.

Helsingissä 20.12.2019

Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru